

Залуу бэшгшэдэй конференцие угтуулан

ЭРИЛТЭЙ БАЙХА

Удэрэй ерэхэ бүри Шэвшэнэб шэнэ шүлгээ. Бэшгшэдэй шүлгүүд — Баригдашагүй хүлгүүд — гэжэ пост Жорж Юбухаев хэ- нэн соогоо бэшэнэ. Шэ- хэн юумээрээ ханагаа амар- хану, багахан юумээр хүсэ- лэе ханагаагүй гэшэ шэнэ шүлгээ бэлэнэ. Иймэ дээр- гээ, урдаа өөртөө эрилтэ хэн түрүүн табиha гэшэ хүн бүхэндэ хэрэгтэй.

лаа бөлүүлжэ шадана гэжэ харуула. Алексеев Бадеевай шэнэ шү- лгүүдэй согсолбори, Герма- Доли Дамбаевай повестьнууд- дай, Георгий Дашбиловай шүлгүүдэй номууд, Цырен- Базар Бадмаевай «Сервжин Будмисуугай орон нутагаар аяншалга» гэгэн үхибүүдэй зо- риуулан повесть дахин хэб- лэгдэхэ. Наяхан Цырен-Базар Бадмаевай түрхөөр 60 жэлэй ой гуйсоо, Сагаан-Шулуутай нутагтан уран зохиолшын дүрхсаалдаа зориулагданан үдэршэ үнэгэргэдөө, Тэндэ Агин округой хургуулинуудтаа ту- рэлхи хэлэ заадаг багшаран манай элдэвэшэ ошонон булэг уран зохиолшодой урлагаан Цырен-Базар Бадмаевай совет бүрэд уран зохиолшын жаса- да оруулан хубита тухай, илангана үхибүүдэй ажабай- дал харуулан зохиолшын бэшэн аша габыаахэ онсо- лон тэмдэглэжэ юм.

СЭДЬХЭЛНЭЭ ГАРААН ДУУНУУД

ЛЕНИНЭЙ орденго Буря- дай Гүрэнэй оперо болон бэлэгдэй академическ театрай бэлиттэ Дуушадай нэгэн Бу- ряздай АССР-эй аралдэй артист Леонард Шоболов оюун бэлгэйгнээ эгэл халбарга байха үедэ табин наһанайн- гаа алтан ойдо хүржэ эрбэ. Энэ нүхэрэй салгэн уужам Эздин талада эдир наһаа үн- лэргэжэ, боргожоо, «гаргаа ганзагада, хүлөө дүрөөдэ хүр- гэгжэ» эрэнэн хүн гэшэ. Иймэ үргэн дэлүүн нутагтаа олон үхибүүдэй дуунда түрэн- гэн дуушадай хубиунай хоол- лойньшы хонгоо, сэлхыншы хуужам шэнгээр үздэгдэ- лэг. Тингэжэл түрэнэн, үдэр- нэн газар нутаг хүн бүхэнэй- мнай бээдэ шэнгээндэ, саа- шанхи хуби элэндэнэйшье нүлөөдэг гэшэ, аабээ, 1959 ондо Московода ССР Союзай Ехэ театрай филиал соо Дандар Аюушевэй зохио- лон «Анда нүхэдэ» гэжэ оперо нинилээ хотын ажалшадта хэрүүлэгдэжэ байгаа хэн. Энэмэй бууралдай уран зо- хойлой болон искусствын хо- ёрдохо декадын боложо бай- хэн үе бэлэй.

Уншагшын ханамжа

ГУРИМ БА ШАЛ ТУХАЙ

«тонодог» байһан юм. Мүнөө тэдэмнайшье харагдахага болкомной. Ингэжэ суглуулан мүнөө- рөө тэдэ залуушуул юу хэнэ гэшэб гэжэ хажуудаа зогио- жо байһан үндэр нэгэ нүхэр- өө асуухадан, «Архидан ааб даа» гэжэ, шэнэ талһарангар харюусаа хэнэй.

ДИПЛОМУУД БАРИУЛАГДАБА

СССР-эй габыата багша Т. Гончаровай «Түүхын хэсэл- нүүд: ажабайдалай хэсэлнүүд» гэжэ ном, мүн арба гаран бусад номууд олондо мэдээжэ науна литературын эрхим зохиолнуудай бүхэсоюуна XVIII конкурсын дунгуудар 1 шатын дипломуудар шагнагдаа. Т. Гончаровай номы «Педа- гогика» хэблэл барлажа гаргаһан байгаа. Жюри дун хамта зуу гаран зохиол тэмдэглэжэ. Бүхэсоюуна «Энэ» бүлгэмэй правлендэ дипломуудые барюулагшын ёһолол болобо.

БҮРГЭДЭ ОРОДОГ БОЛОХО ГҮ?

Хангай Захамайнай хотон айлууд «Буряад үнэн» газе- тээ олоороо захжа унша- даг юм. Жэшээлээ, Ха- минин совхозой өдөлшын түб болохо Бүргэ тосхойн үрхэ- тэй айл бүхэн арга мурөө бэлдэхэ гэрэлдэ газетээ эрхитэйгээр захидаг.

УЛАСХООРОНДЫН НОМОЙ ЯАРМАГ

ЛЕЙПЦИГ. Яарматга ор- жо харашад һонирхолтой номой далай руу аяншалга нүлөө хонго. Дэлхэйн 22 ру- нэртэй мяна шахуу хэблэ- лэй, номой худалдаа найма- най предпритиянууд, ООН-ой эмхинууд хабаалдаа. Совет эмхэниции хадга- эгээл экхэй юм. 3500 гаран номууд энлэ табигдаһан. Табадахин ном бүхэнишье ха- рини хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ. Марксизм-ленинизмын классикнуудын зохиолнууд, ленин XXVII съездын ба- талһан СССР-эй ЦК-тай, Улагдахи Пленумуудай материалнууд нийгэм-политическэ литера- турын талагта табигдаһан. М. С. Горбачевой «Хубил- гэлтэ» гэгэ оперодо Жермо- ний партине дуулажа, хүн зо- нине эхэтэ бэлсуулан бай- хана.

ХӨӨРЭДӨННҮД ЭХИЛЭЭ

ВАШИНГТОН. Дүтын Зүүн зүг тушаа уласхоорон- дын эбэй конференци зарла- хые эрид буруушажа бай- ханаа албанай хэрэгээр дүр- бэн хоногоор Холбоото Шта- дудтаа эрээд байһан Израй- лийн премьер-министр Иц- хак Шамир президент Рей- гаунтэй, гүрэнэй секретарь Шульцтай уулзажа хоорал- дохыгөө урда тээ байгуул- ба.

УЛАСХООРОНДЫН НОМОЙ ЯАРМАГ

ЛЕЙПЦИГ. Яарматга ор- жо харашад һонирхолтой номой далай руу аяншалга нүлөө хонго. Дэлхэйн 22 ру- нэртэй мяна шахуу хэблэ- лэй, номой худалдаа найма- най предпритиянууд, ООН-ой эмхинууд хабаалдаа. Совет эмхэниции хадга- эгээл экхэй юм. 3500 гаран номууд энлэ табигдаһан. Табадахин ном бүхэнишье ха- рини хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ. Марксизм-ленинизмын классикнуудын зохиолнууд, ленин XXVII съездын ба- талһан СССР-эй ЦК-тай, Улагдахи Пленумуудай материалнууд нийгэм-политическэ литера- турын талагта табигдаһан. М. С. Горбачевой «Хубил- гэлтэ» гэгэ оперодо Жермо- ний партине дуулажа, хүн зо- нине эхэтэ бэлсуулан бай- хана.

УЛАСХООРОНДЫН НОМОЙ ЯАРМАГ

ЛЕЙПЦИГ. Яарматга ор- жо харашад һонирхолтой номой далай руу аяншалга нүлөө хонго. Дэлхэйн 22 ру- нэртэй мяна шахуу хэблэ- лэй, номой худалдаа найма- най предпритиянууд, ООН-ой эмхинууд хабаалдаа. Совет эмхэниции хадга- эгээл экхэй юм. 3500 гаран номууд энлэ табигдаһан. Табадахин ном бүхэнишье ха- рини хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ. Марксизм-ленинизмын классикнуудын зохиолнууд, ленин XXVII съездын ба- талһан СССР-эй ЦК-тай, Улагдахи Пленумуудай материалнууд нийгэм-политическэ литера- турын талагта табигдаһан. М. С. Горбачевой «Хубил- гэлтэ» гэгэ оперодо Жермо- ний партине дуулажа, хүн зо- нине эхэтэ бэлсуулан бай- хана.

УЛАСХООРОНДЫН НОМОЙ ЯАРМАГ

ЛЕЙПЦИГ. Яарматга ор- жо харашад һонирхолтой номой далай руу аяншалга нүлөө хонго. Дэлхэйн 22 ру- нэртэй мяна шахуу хэблэ- лэй, номой худалдаа найма- най предпритиянууд, ООН-ой эмхинууд хабаалдаа. Совет эмхэниции хадга- эгээл экхэй юм. 3500 гаран номууд энлэ табигдаһан. Табадахин ном бүхэнишье ха- рини хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ. Марксизм-ленинизмын классикнуудын зохиолнууд, ленин XXVII съездын ба- талһан СССР-эй ЦК-тай, Улагдахи Пленумуудай материалнууд нийгэм-политическэ литера- турын талагта табигдаһан. М. С. Горбачевой «Хубил- гэлтэ» гэгэ оперодо Жермо- ний партине дуулажа, хүн зо- нине эхэтэ бэлсуулан бай- хана.

УЛАСХООРОНДЫН НОМОЙ ЯАРМАГ

ЛЕЙПЦИГ. Яарматга ор- жо харашад һонирхолтой номой далай руу аяншалга нүлөө хонго. Дэлхэйн 22 ру- нэртэй мяна шахуу хэблэ- лэй, номой худалдаа найма- най предпритиянууд, ООН-ой эмхинууд хабаалдаа. Совет эмхэниции хадга- эгээл экхэй юм. 3500 гаран номууд энлэ табигдаһан. Табадахин ном бүхэнишье ха- рини хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ. Марксизм-ленинизмын классикнуудын зохиолнууд, ленин XXVII съездын ба- талһан СССР-эй ЦК-тай, Улагдахи Пленумуудай материалнууд нийгэм-политическэ литера- турын талагта табигдаһан. М. С. Горбачевой «Хубил- гэлтэ» гэгэ оперодо Жермо- ний партине дуулажа, хүн зо- нине эхэтэ бэлсуулан бай- хана.

УЛАСХООРОНДЫН НОМОЙ ЯАРМАГ

ЛЕЙПЦИГ. Яарматга ор- жо харашад һонирхолтой номой далай руу аяншалга нүлөө хонго. Дэлхэйн 22 ру- нэртэй мяна шахуу хэблэ- лэй, номой худалдаа найма- най предпритиянууд, ООН-ой эмхинууд хабаалдаа. Совет эмхэниции хадга- эгээл экхэй юм. 3500 гаран номууд энлэ табигдаһан. Табадахин ном бүхэнишье ха- рини хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ. Марксизм-ленинизмын классикнуудын зохиолнууд, ленин XXVII съездын ба- талһан СССР-эй ЦК-тай, Улагдахи Пленумуудай материалнууд нийгэм-политическэ литера- турын талагта табигдаһан. М. С. Горбачевой «Хубил- гэлтэ» гэгэ оперодо Жермо- ний партине дуулажа, хүн зо- нине эхэтэ бэлсуулан бай- хана.

УЛАСХООРОНДЫН НОМОЙ ЯАРМАГ

ЛЕЙПЦИГ. Яарматга ор- жо харашад һонирхолтой номой далай руу аяншалга нүлөө хонго. Дэлхэйн 22 ру- нэртэй мяна шахуу хэблэ- лэй, номой худалдаа найма- най предпритиянууд, ООН-ой эмхинууд хабаалдаа. Совет эмхэниции хадга- эгээл экхэй юм. 3500 гаран номууд энлэ табигдаһан. Табадахин ном бүхэнишье ха- рини хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ. Марксизм-ленинизмын классикнуудын зохиолнууд, ленин XXVII съездын ба- талһан СССР-эй ЦК-тай, Улагдахи Пленумуудай материалнууд нийгэм-политическэ литера- турын талагта табигдаһан. М. С. Горбачевой «Хубил- гэлтэ» гэгэ оперодо Жермо- ний партине дуулажа, хүн зо- нине эхэтэ бэлсуулан бай- хана.

УЛАСХООРОНДЫН НОМОЙ ЯАРМАГ

ЛЕЙПЦИГ. Яарматга ор- жо харашад һонирхолтой номой далай руу аяншалга нүлөө хонго. Дэлхэйн 22 ру- нэртэй мяна шахуу хэблэ- лэй, номой худалдаа найма- най предпритиянууд, ООН-ой эмхинууд хабаалдаа. Совет эмхэниции хадга- эгээл экхэй юм. 3500 гаран номууд энлэ табигдаһан. Табадахин ном бүхэнишье ха- рини хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ. Марксизм-ленинизмын классикнуудын зохиолнууд, ленин XXVII съездын ба- талһан СССР-эй ЦК-тай, Улагдахи Пленумуудай материалнууд нийгэм-политическэ литера- турын талагта табигдаһан. М. С. Горбачевой «Хубил- гэлтэ» гэгэ оперодо Жермо- ний партине дуулажа, хүн зо- нине эхэтэ бэлсуулан бай- хана.

УЛАСХООРОНДЫН НОМОЙ ЯАРМАГ

ЛЕЙПЦИГ. Яарматга ор- жо харашад һонирхолтой номой далай руу аяншалга нүлөө хонго. Дэлхэйн 22 ру- нэртэй мяна шахуу хэблэ- лэй, номой худалдаа найма- най предпритиянууд, ООН-ой эмхинууд хабаалдаа. Совет эмхэниции хадга- эгээл экхэй юм. 3500 гаран номууд энлэ табигдаһан. Табадахин ном бүхэнишье ха- рини хэлэн дээрэ хэблэгдэнэ. Марксизм-ленинизмын классикнуудын зохиолнууд, ленин XXVII съездын ба- талһан СССР-эй ЦК-тай, Улагдахи Пленумуудай материалнууд нийгэм-политическэ литера- турын талагта табигдаһан. М. С. Горбачевой «Хубил- гэлтэ» гэгэ оперодо Жермо- ний партине дуулажа, хүн зо- нине эхэтэ бэлсуулан бай- хана.

ТОЛГИ

ЗААРАШАГУЙ СУУРГА ҮЛГЭДЭГ ҮАЙБ!

УХИБУУН бүхэн гэртхэнтэй байдаг. Зөөлхэн зантай эжинь багадаа энхэрээ, эрхэлүүлж, үдэш бүхэнд үүбэйлэн унтуулааг, үглөөгүүр тунгучуень аятайханар таалажа нэрүүлдэг. Тихэд дэрүү номгон зантай абань сэбэр сэсэн үгэртэй хургаан заабари хэлэдэг.

Харин би нимэ юмэ үзөөгүй шухуу. Миний гэр — хүүгэдэй байсан нэн. Хаягта хотын хүүгэдэй байшанда гурбан жэлдэ байһанга удаа, Улаан-Үдэдэ, Дээдэ-Онгогойн хүүгэдэй санаторио байшанда 1959 ондо асаргадаа бэлэб. Нэгэ жэлэй туршдаа Хэрэ леллийн эрьдэхэ Еплатори хотод байгаа. Дунда нургуули дүүргэдэ, Буряадай гүрэнэй багшанарай института даража, хари хэлэй багшын мэргэжэлтэй болооб. Тунх Мухар-Шабэрэй Подполаткин дунда нургуулида багшлааб. Харин 1976 ондоо Дээдэ-Онгогойн үхибүүдэй санаторио байшанда хүмүүжүүлэгшээр хүдэлжэ байна гэшэб. Нэе дараараа түрэл коллективтэ эрвэб. Энэ шөө ойлгохотой бээ, миний гэр бүл эндэ ха юм даа.

Мүнөө үеень эндэ 105 үхибүүдэй байрлана. Улаан-Үдэин найман жэлэй 11-дхи нургуулийн 1—8-дхи классууда тэдмэй хурадаг. Миний давад бэлгүлэжэ 2—4-дхи классуудай шабнар юм. Манай байшанда ямар хуби заяатай үхибүүд хүмүүжүүлэгдэнэ гэшэб? Үншэрһэн хубууд, басагад үсөөн. Эхэ, эсэгэ байха эрхээс хагадан зоной үхибүүд олонхидын гэшэб.

Юн дээррээ хэе, абанар нагын эрхээс хагадха болоноб гэжэ ойлгохотой бээ. Ехэжидэ архидлагаа боложо абд даа. Ури хүүгэд тухайгаа мартажархобд, архар

«жүрөөдхэн» зон мүнөөшөө үсөөн бэйшл. Харин тичээс архидхотой эрид тэмсэхэ тухай Указ 1985 ондо тунхагладаа бэйлэ. Тээд юундэ мүнөө болотороо муртэй хэмжээ ябуулганууд хэлдэнгүй байһарааб! Нэгэжэнь үдэрэй туршда манай байшанда байжа, үхибүүдэе адалгаһан хүн бүхэн юундэ интэрээ һанаага зобобһемины ойлгохол.

Наяхан манайда асрагдаһан 15-тай басаган оройдоол дүрбэдхи класта мүнөө хурана. Бага байхадань, эсэгэнь хуули буса абадал гаргаһанайгаа түлөө эрхэ сүлөөгөө хагаданһан гэхэ. Гэр дээрээ хэдэн бага үхибүүтэй үлэһэн эхээр сүхэрээ сүхэршөө юм гү, хүдэлмэри хэжэ, ури хүүгэдэ тэжээхингээ орондо ари урма, харһан зан гаргажа ябаа. Олон жэлдэ архиджа, бээ муудахаһан эхэ үхибүүдэ хүмүүжүүлэ шадалгүй болоо нэн. Иимэрхүү хуби заяатай үхибүүд манда олон. Нарата найхан мүнөө сагта юундэ хиймэ олон багшуул үншэрэ баатай болоно гэшэб? Совет социалис ажабайдалда гажэ буруу нимэ бадал юундэ үүдэгдэ болоноб? Энээн үгэ хэртэжин бүхэн, эрхэтэн бүхэн найн бодожо үзэхэ эрэгдэтэй. Тихэдэ үхибүүдэ эрид шэрөөдөг муухай уладтай эрид тэмсэхэ сагнай эрээ!

Байгаа оной февралын 20-до В. И. Ленинэй нэрэмжэтэй Хүүгэдэй совет жасын Буряадай отделениин эмхидхэлгээ конференци үншэрһэн байгаа. Шэнээр эмхидхэгдэн олонниын эмхи зургаанай гол зорилгонууд гэхэдэ, үншэрһэн үхибүүдэ нэн туруун али болоно туйлаһан үзүүлгэ мүн. Гадаг тур бүлүн аша нүлөө, үргэе дээрүүлэхэ болоно. Совет энэ жасын правлениин

түрүүлэгшэ А. А. Лиханов бүри тодорхойгоор хэлһэн байдаг: «Хүүгэдэй жасын ажал ябуулгын гол шэглэлүүдэй нэгэн гэхэдэ, дөрөөнө үдэрэ эрхэ үншэрэ бэвэн элүүр энхэ байдалда ошо анхаралаа табилаа болоно гэшэб. Энэни бэлүүлгын тула манай жасын ба элүүрэй хамгаалгын оргунуудай хамтын хүдэлмэрийн олон жэлэй программа табидаһан юм».

Би энэ жасын Буряадай отделениин правлениин гашуун хүм. Эмхидхэлгээ конференциин түрүүлгэ һара тухай сэг үншэршэб. Тээд мүнөө болонороо энэ гэхэ юумэн хэгдэггүй.

Би — хүмүүжүүлэгшэб. Манай коллектив 10 хүнөө байрлагддаг. Коллективийнэй Э. А. Мостинан гэжэ урагшаа энаатай, найн зантай хүн хүтэлбэрилдэг юм. Үдэр бүхэнэйгөө хүдэлмэри тухай эндэ хооронд хэлэ дэми гэжэ һанагдана. Манай обществодо ажаууаха, ажаллаха зоние ажал хүдэлмэридэ дуратайгаар элүүр энхэр, социалис байдалаа улам гоё найхан болохын түлөө бүхи нанаараа оролдоһор, Коммунист партия, Эхэ оройнойгоо хэрэгтэ үншэн сэхээр хүмүүжүүлэхэ энэ хүмүүжүүлэгшэ бүхэнэй нагын уялга юм. Сүг хүдэлдэгшэ, мүн бүхи совет багшанарта ба хүмүүжүүлэгшэдэ энэн тухай үшөө дахин һануула дурэн гэрээ.

Хүүгэдэй байшангай дэргэдэ хамнабарин ажахи байгуулагданхай. Тэндэ гахайнууд тэжээгдэг. Удаан мяхан болонгодоно, гүрэндэ тусаагдадаг. Орондон үзэрэй, зониний маха абадагбди. Юуб гэшэдэ гахайн маха багшуул хээр эдихэ ёһотой бишу. Хүдэлмэридэний мүнөөдэр үзэг-

дээг дутуу дунданууд тусаа хэлэнгүй байхын аргагүй. Ухидгүүдэй байрлааг гэр багадаа, хушараашье. Энэһэнэ боложо, бүлэг бүхэндэ хордод үхибүүд ородог. Таһагаа бүхэн соо арбаа үхибүүд үншэдаг. Хүүгэдэний байшан санаторио шэглэлтэй гүб даа. Тимэһээ эндэ бээ муутэй үхибүүд байдаг гэшэб. Тэднэй бэвэе нэгэ фельдшер, хэр медестра саг үргэлжэ шалгада юм. Гэхэтэй хамта манда найн врач заатагүй байха ёһотой. Республикын Элүүрэй хамгаалгын министртерын хүтэлбэрилэгшэд энэ шухал асуудалые мүнөө болотороо юундэ шидхэнгүй гэхэб? Найн дуралаа туйлааг шөфүүд манда бии. Киномеханическа заводой, ЛВРЗ-гэй, 2-дохи ПАП-ай, үрэ жэмзэй туршалгын станциин хүдэлмэрилэгшэд али болохоор туйлаадаг. Үхибүүдэй эдэ предпрятинуудай хүдэлмэриг дүгөөр таниладаг байна. Энэ хадаа эрэгдүйгөө мэргэжэл шэллэгдэнэ горитой нүлөөлдэг юм. Үхибүүн бүхэн оройнгоо дурар мэргэжэлээ шэлэхэ эрхэтэй. Москва хотын В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ багшанарай института Катя Токурева нова хурана. Чимта Магааева эндэ медицинскэ училищид дүүргэжэ байхай. Мун Улаан-Үдэин хуралсалай элдэб жургануудта манай хүмүүжүүлгэн хубууд, басагад олон хурдадаг.

Гүн бэлгэтэ совет хүмүүжүүлэгшэ А. С. Макаренко түршөөр 100 жэлэй ой һахан тэмдэглэгдэб. Тэрэнэй бэлэһэн номууд, хэлэйн үзгүнүднэ тогтодог ортотэй гэд, хургалһын, үхибүүдэе хүмүүжүүлэхэ олол аргануудыг үншэрэб. Эһөөр эһөөр хэрэгдэдэггүй байгаа. Юрээдөө, на-

рээр шалгажа үзэбэл, яар тэбаад жэлэй туршдаа бэлгэтэ үсөөхэн лэ багшанар Макаренко шэнгээр ажаллаһан байха.

Хубилган шэнхдэлгын үе саг эрэгжэ, олон юумэн найн тээшээ хубилжа эхилэнхэй. Гүн бэлгэтэ хүмүүжүүлэгшэ А. С. Макаренко ажал ябуулгада эхэ анхрал хандуулагдадаг болобо. Түрүү үзэл бодолтой багшанарые, хүмүүжүүлэгшэды А. С. Макаренко суртал хургалһые үргэлжүүлэгшэд гэжэ хүндэтгэһөөр нээлэнхэй. Шталаа, Ильин болон бусад түрүү багшанарые А. С. Макаренкогай юун асиддана? Үхибүүдэ нүхэр ёһоор, уян дулаахан сэдхэлээр хандалга адлидана. Гансал энэ ушарта хүмүүжүүлэгшэ үндэр үүгээс дүүргэжэ шадхаа эрэгдэтэй.

Республикадаманай хүүгэдэй 5 байшан бии. Тэндэ хамта дээрээ 700-гаад багшуул ажаууаха, хүмүүжэнэ. Үншэрһэн үхибүүдэй үеэ үсөөронтгүй. Жэе шихэ бүри орон доторнай хүүгэдэй шэнэ байшангууд эмхидхэгдэхээр...

Эдэи хүмүүжүүлэгдэн хүүлгын үхибүүе ажабайдалай ариун замда үдшөөд, хүүгэдэй байшангай үүдэндэ заарашагүй суурга үлгэдэг найб! Заримдаа нимэ бодол миний ухаанда гэгтэ сахилһан сахилгаан шэнгээр ялас гэдэг. Тимэ үдэр эрэхэ аа гү! Нарайлелгын байшанда үхибүүгээ оролдог эхэ тухай, эрхээс эаһууһан түрэлхид тухай хоорондоо болохобо болддог найб!

Үхибүүн бүхэн түрэнэн эхэтэй, эсэгтэй байдаг. Зүгөөр бүхи эхэнүүд, бүхи эсэгээр үри бээ өөһдөө энхэрэн хүмүүжүүлдэг болохой.

Д. СОНИЧ,
Дээдэ-Онгогойн хүүгэдэй санаторио байшангай хүмүүжүүлэгшэ, Ажалай Алдар Солын III шатын орденот.

«БАЛЬЖИН ХАТАН»...

АЯНДА ГАРАБА

Хэнэгийн арадай театр өөрыгөө район сохи ажануудтай түб хуруунуудаар дуундана шахуу ямба, Д. Эрдинеевэй «Бальжин хатан» гэжэ зохёолоор табиһан жүжгөө харууһан байна.

Наяхан энэ театрай коллектив Штын областин Агын Буряадай автономито округ зорико мөрдоб. Тэндэхи гурбан районий томо-томо хуруин тосхонуудта жүжгэ, зүжгөө харуулаха зорилготой.

Хэнэгийн арадай театрай коллективны ИПСС-эй райкомой секретарь В. М. Алексеева толгойлол явах юм.

Холын инстагуудаар амжалтай абаха эрхэнь энэ коллективтэ хүсэ.

ЗУРАГУД ДЭЭРЭ: зүжгөө харууһан хэнгүүд.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Уншагшын дэбтэрнээ

НАРАНАЙ ЭЛШЭ

БОЛОДОГ ҮАА...

Наранай элшэ болодог наа, Нуга тохойе бултгынь Харанхы һүүдэрэ буланһаа Хобхо татан гархаха нэм. Харата зүдэг хэрэгые Хамга зондо харуулжа, Халуун түмэрөөр хайража, Хэтын хэтэдэ һалгаха нэм, Хамга зоние амаруулаха нэм.

Хадан хойморһоо харьяһан, Хүйтэн булаг болодог наа, Хүхэрһэн зүдэг ногооо, Хошоо инзагата ногооһине Хүсэд хээээдэһие ундагуулан, Хүхэржэ байхынь заяаха нэм, Хөөрхөн инзагадэй ундэжэ, Хүдэ орохынь хүсэхэ нэм.

Хурьһэтэ найхан дэлхэйдэ Хүхнжэ ябахынь дурсаха нэм, Үүдэ тулама үндэр Уулын орой болодог наа, Уржаа эхилһэн хушын Улгы боложо үгэхэ нэм, Үлөө төөриһэн баабгайда Унгын жэмэс бэлгэтэхэ нэм, Үлгүн болоһон таабайда Убун илданар хандаха нэм.

Урагшаа тэгүүлһэн хубүүдтэ Уужам жалга зааха нэм.

Д. ДОРЖИН.

Уран зохёолшо Ч. Цыдендамбаевтай түршөөр

НАРАНАЙ ЭЛШЭ

Уран зохёолшо Ч. Цыдендамбаевтай түршөөр 70 жэлэй ойдо зориулагдажа, «Буряад зохёолшын гэгээн зохёолшоор уншагшад конференци республкийн нэгдэхэ интерна тургуулида үншэрэгдэб. Нургуулин директор Ж. Б. Санжиев конференцие нээжэ, маршрудаар ябаһан С. А. Тыхеева баатарлиг аяншлага тухайгаа хөөржэ, үхибүүдэй эхлэһэн эхэтэ татаба. 45-50 гарас хүйтэндэ еран табан үдэрэй туршдаа үргэлжлһэн энэ аяншалга буряад басагад эрхэлжэ зориг бэрхшээлһээ айдаггүйе гэршээб.

Буряад уран зохёол шүүмжлэгшэ Э. Ц. Бальжинмаев, хэлэ, бэшгэй эрдэмтэй кандат В. Б. Махатов ба сугларһан бэшгые хүнүүд эхэ найн уулзагаа үншэрһэн турэлх интернет нургуулиин турэлх хэлэй багшанар Р. Д. Дашиева, Ж. Д. Бальжирова, мүн эндэ практикага гаража байһан, буряад хэлэ ба литературын эрээдэйн багшанарта халуун баярые хүргэб.

Конференцие дуу, хатар, хургашадэй табиһан зүжгүүд түгсэхөө.

Ч. ЦЫРЕМПИЛОВ, ВПИ-гэй студент.

Уран зохёолшо Ч. Цыдендамбаевтай түршөөр

НАРАНАЙ ЭЛШЭ

Дуушан К. Д. Шулунова Ч. Цыдендамбаевтай танил байһан тухайгаа хөөрэн, хургашадта хандаба: «Буряад уран зохёолшо, урин гоё дуу, хөгжмөө улам саашан хөгжөөхэ зон таанад лэ байһан. Тимэһээ мүнөөһөө эхилээд, бээбэ бэлдэхэ шухала».

Буряад уран зохёол шүүмжлэгшэ Э. Ц. Бальжинмаев, хэлэ, бэшгэй эрдэмтэй кандат В. Б. Махатов ба сугларһан бэшгые хүнүүд эхэ найн уулзагаа үншэрһэн турэлх интернет нургуулиин турэлх хэлэй багшанар Р. Д. Дашиева, Ж. Д. Бальжирова, мүн эндэ практикага гаража байһан, буряад хэлэ ба литературын эрээдэйн багшанарта халуун баярые хүргэб.

Конференцие дуу, хатар, хургашадэй табиһан зүжгүүд түгсэхөө.

Ч. ЦЫРЕМПИЛОВ, ВПИ-гэй студент.

Али бүхи клавишатай техника дээрэ

НАРАНАЙ ЭЛШЭ

Али бүхи клавишатай техника дээрэ хурдан түргэнөөр хүдэлжэ хурха арга зохёолон, машинка дээрэ аймагтар түргэн хурдан хүн тухай хаяжа «Советская Россия» газетэ хөөрөө нэн. М. В. Ломоносовой нэрэмжэтэ МГУ-гэй студент Михаил Шестов машинистын үдэрэй нормые час соо сохижорхико аргатай юм гэжэ газетэ бэшэб. Тэрэнэй зохёолон аргаар хураһан машинисткэнүүд хэдэн хэсхээлэй һүүлээр зургаан харын курса дүүргэгшэдэ дутуугүй түргөөр сохидог болодог байна.

Энэндэ этгэхэнь хушэр, ашар нимэһээ М. Шестовые УПН-дэ урихые шидэхэ клавишатай техника дээрэ түрэгдэ абшадарга харуула. «ИЕМ» гэжэ фирмын тимэшье хурдан түргэн бэшэ моделин электромашинка дээрэ тусхай текстын 500 гаран үзэг минута соо сохиһон байгаа. Тэрэндэ дадал бэшэ, таарамжагүй клавиатуратай «Оливетт» фирмын М-24 тухэлэй тусхай компьютер дээрэ түрүүшээр 450, удаан халта дадахада, минута соо 580 үзэг сохиһон байгаа. Шестов таарамжатай зохид клавиатуратай «Видеотон» гэжэ дисплей дээрэ танил текстые сохиходоо, 700-да хүрэгэб.

Ягаад нимэ түргөөр машинка дээрэ сохино гэшэбтэй!

Ушар шалтагаанын юуб гэхэдэ, мүнөө бии байһан методико, нургалһан хэрэг тон орбо, нэгэ ажан байһа. Эгээл үншэрэбэ эдэ бүлэг эрхим шартайгаар ажал үндэр буртээс туйлаха арга олгодоггүй юм. Богонихон болзор соо хүн найн шанартайгаар минута соо 500 үзэг сохидог боложо шадха гэжэ бэшгэй машинканыудые зохёон бүтээдэг олохон фирмануудай соносолол бэшгүүд соо хэлэгдэдэг гэшэб. Тээд энэнэ зүб гэжин аргагүй. Дэлхэйн элдэб орунуудта мэргэжэлэй нургуулинуудые, курсануудые дүүргэгшэд дунда эзгээр минута соо 120-һоо 180 хүртээр үзэг сохидог. Миничыне нургалһан нимэ үрэ дун туйлааг. Зүгөөр хэдэн харын туршдаа бэшэ,

Һонин хүнтэй уулзалга

НАРАНАЙ ЭЛШЭ

Һонин хүнтэй уулзалга харин 1—2 үдэрэй хугасаа соо 3—4 хэсхээ гарананай һүүлээр нимэ үрэ дун туйлааг даа.

Тэгээл түргөөр сохиходоо ямар үрэ дун туйлаа нэмтэй!

Жошэнь, «Роботрон» тухэлэй электрическэ машинка дээрэ хүдэлхэдөө, хурганууда халажа, ажалһанга эршэдэ олол ороходо, минута соо 720 үзэг хүртээр хурдан түргэнөөр сохидогб. Бэшгэй машинка наада захань минута соо 600 үзэг жэншэдгүй найнаар сохио аргатай гэжэ техникскэ суримүүд соон хэлэгдэдэг. «ИМ» фирмын һүүлэй моделуудэй нэгэнэй бэшгэй машинка дээрэ минута соо 900 гаран үзэг сохёо нэм.

Хурдан түргэнөөр сохиходоо, түргөөр эсэдэг, алдуу хээр гэргадаг абаат даа.

Тимэ юумэн болодоггүй. Үдэртөө 200 хүртээр хуудаһа сохидогб. Тихэдэ зуун хуудлаһан нэгэн алдуу гарган байхаб. Өөрынгөө зохёолон гуримар машинка дээрэ сохино хэрэе, нимэ үрэ дун туйлааба. Тэрэни зохёолон тула долоон жэл шахуу саг соо ханыһага хүдэлжэ ушартай болооб. Иимэ гуримар хүдэлжэ хурахада, материалай удхые гүзгүзгөөр ойлгон, алдууны ябууд заһабарилһан, сохино болоно. Нюдээ, гарайнгаа хургануудые, клавиатураа нилүүржэлтэ туйлаага болоно. Хүнэй эрхэ үншэрэбэ, шэб харанхыда сохино шадхаба. Хүдэлжэ байха зуураа, хүнүүдэй хөөрлөгдэ, телезюр харанжа шадхаба. Энэ тэрэ өөрын

Машинкын таршаганаан соогуур

НАРАНАЙ ЭЛШЭ

Машинкын таршаганаан соогуур харин 1—2 үдэрэй хугасаа соо 3—4 хэсхээ гарананай һүүлээр нимэ үрэ дун туйлааг даа.

Тэгээл түргөөр сохиходоо ямар үрэ дун туйлаа нэмтэй!

Жошэнь, «Роботрон» тухэлэй электрическэ машинка дээрэ хүдэлхэдөө, хурганууда халажа, ажалһанга эршэдэ олол ороходо, минута соо 720 үзэг хүртээр хурдан түргэнөөр сохидогб. Бэшгэй машинка наада захань минута соо 600 үзэг жэншэдгүй найнаар сохио аргатай гэжэ техникскэ суримүүд соон хэлэгдэдэг. «ИМ» фирмын һүүлэй моделуудэй нэгэнэй бэшгэй машинка дээрэ минута соо 900 гаран үзэг сохёо нэм.

Хурдан түргэнөөр сохиходоо, түргөөр эсэдэг, алдуу хээр гэргадаг абаат даа.

Тимэ юумэн болодоггүй. Үдэртөө 200 хүртээр хуудаһа сохидогб. Тихэдэ зуун хуудлаһан нэгэн алдуу гарган байхаб. Өөрынгөө зохёолон гуримар машинка дээрэ сохино хэрэе, нимэ үрэ дун туйлааба. Тэрэни зохёолон тула долоон жэл шахуу саг соо ханыһага хүдэлжэ ушартай болооб. Иимэ гуримар хүдэлжэ хурахада, материалай удхые гүзгүзгөөр ойлгон, алдууны ябууд заһабарилһан, сохино болоно. Нюдээ, гарайнгаа хургануудые, клавиатураа нилүүржэлтэ туйлаага болоно. Хүнэй эрхэ үншэрэбэ, шэб харанхыда сохино шадхаба. Хүдэлжэ байха зуураа, хүнүүдэй хөөрлөгдэ, телезюр харанжа шадхаба. Энэ тэрэ өөрын

Хижо хуратара, удаан саг соо

НАРАНАЙ ЭЛШЭ

Хижо хуратара, удаан саг соо эршэтэйгээр хүдэлжэ ушартай болооб. Мүнөө өөрынгөө зохёолон методико хэрэглэхэдэ, ямарые хэлэн дээрэ бэшгэдэһэн текстые амжалтатай найнаар сохино шадхаба. Тихэдэ нэгэ хэлэһээ нүгөөдэдэ дамжан оролго заримдаа оройдоол 15—20 минута, эгээл хушэр хүндэ ушарта 1—2 час һалгадаг юм.

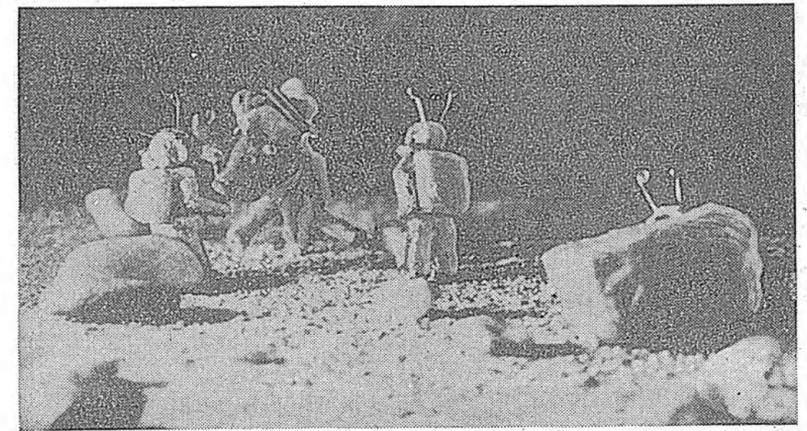
Манай орн дотор танай зохёолон хуралсалай гуримда ямарга хандааг бэй!

Олохон министртерэнуудһээ, албан зургаануудһаа, олон мянган хүнүүдэй дурдаханууд оролхой. Хүн бүхэнэй эрхитэ хэрэгжүүлгын хангажа шадхагүй байһанһа элитэ. Эгээл тимэһээ ямар нэгэн зам хушээлбэригын түб эхилдхээ, дуратай хүнүүдые миний метоико-нургаа хургаа олон тоо багшанары бэлдэхэ хэрэгтэй. Иимэ шидхэбэри абаха абаа гэжэ найдаһан.

Саашадаа юу хэзэбтэй хуралсалайгаа гуримые хушөөх, нарижуулан хайхаруула гүт, али энэтэй захадла хүрөө гэшэб гү!

Захадаа хүрөө гэжэ би тоолоногүйб. Өөрынгөө гуримые саашадан хушөөжэ, нарижуула хайхаруулаха, Минута соо 1000-һаа дээшэ үзэг сохино болохо гэжэ һананаб. Тэрэнээд гадна, һаян сагта машина дээрэ сохиногээр дэлхэйн чемпиоһада хабадаха хүсэлтэнь гэжэб, би гансарла бэшэ, хариин бүхи командараа тэрэндэ хабадаха ёһотойбди. Командын гашуудые нургахые найдуулаха, Зүгөөр энээнэй тула стенографист болон машинка дээрэ сохино талаар «Интернет» гэдэг уласкооридын эмхид манай оройной орохо байһан тухай асуудалые шидэхэ хэрэгтэй. Энэ эмхэ дэлхэйн түрүү һуури ээлхын тула «Мурисеенуудые эмхидхэдэг юм».

Анатолий ТРУШ, (АПН).

ПРАВДА БУРЯТИИ

★ КПСС-эй ЦК-да, СССР-эй Министруудэй Советэ, ВЦСПС-т болон ВЛКСМ-эй ЦК-да — тогтоол.

★ «СССР-СФРЮ: харилсааны хараа тусууд» — КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой Югослави ошоод байһан тухай.

★ КПСС-эй обкомой пленумые уугуулан, «Ажахын тоосонхой түлгэ» — Д. Батомункуевай статья.

★ Бүхэсоюзна XIX партконференцие уугуулан, «Хамтадаа гү, али амага хараад гү!» — шухала асуудалаар хөөрлөдөөн.

Самсир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА Москва, 7.30—«120 минут», 9.35—Багашуудда зориулагдаһан дамжуула, 10.05—«Тэһарит Крапин уполномочен...» баримтаа фильм, 11.00—«Арадай хүжэмэй бүхэрссин Аркада, Ураалай багшыннуудай трио наадаха, 11.25—«Социалист оруунууд», Тележурнал, 11.55—«Сибиряк» — уран найханай фильм, 1-дхи, 2-дохи сери, 14.05—«Британитай уулзага», «Москва» — Ноттингем гэһэн гелэ-хүүргэ, 14.50—«Кооперативууд яажэ хүрхээбэ?», 15.20—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД:

индекс 670000

УЛАН-ҮДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретарь — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-60-91, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и шоп — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-34-05, переводов — 2-54-93, писем и селкоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, п. Кырен — 91-7-18, Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография

Республиканская типография государственного комитета Бурятской АССР по делам издательства, полиграфии и иной торгово-вспомогательной деятельности. Улан-Удэ, ул. Ленина 104-465. Заказ № 66.

УН ЗОНИН...
ХАДАА СО...
ЭНЭ...
ПСС-эй Х...
ларва на...
и олол пр...
болон...
рагдан...
баарлаан...
мэгдан...
үргэдхэ...
о үншэн...
байр...
тэй болго...
я республ...
ийн сагта...
хэлэгдэхэ...
хангайга...
үрбэ нилээ...
эрбэ, бэр...
shotойб...
да, нэн т...
өрөөр б...
лээ, бар...
орһа бай...
тэй бай...
алдхн та...
табан х...
үүдэе аш...
гүндэ ш...
л доодо...
хөөр жэл...
метрэй...
онт дүүр...
үй. Жэл...
хэмжээ...
алан хар...
үүдтэ най...
ашгалл...
ниддэй х...
үүдэ бар...
ульһаа а...
глангаа...
пийн р...
шадха...
роо, эхэ...
«Рассея...
ниагсэр...
нуаг ху...
энгүэй. Ж...
Минийн...
эрнэй ба...
ройн пре...
олоторо...
ийн хара...
ни түмэр...
и дажа г...
та Нуур...
һаа, тодо...
ямар хэ...
нарваа...
байха, К...
эрэ тоод...
ли үзэгдэ...
ни сагта...
һоор б...
ээр гэр...
орнй при...
ни мин...
үнгүзгү...
со горгу...
юм. Энэ